

KAMPOR, klaustar franjevačkoga samostana

KANFANAR, *Apostol*, detalj zidne slike u crkvi Sv. Agate

čvrstim zidom utvrđenim sa šest polukula na kojima su strelnice. Gradom su vladali Nikola Treutul, Petar Čeh, a na poč. XVI. st. Ivan Zapolja. Nakon odlaska Turaka spominje se kao ruševina (1702).

LIT.: Z. Horvat i I. Mirnik, Graditeljstvo srednjeg vijeka u Požeškoj kotlini, u zborniku: Požega 1227–1977, Slavenska Požega 1977. A. Ht.

KAMENSKO, selo *JI* od Karlovca. Tu je nađeno više ant. predmeta. Prvi put se spominje u XIII. st., a od 1369. posjed Frankopana. God. 1404. Katarina Frankopanska utemeljila pavlinski samostan Sv. Marije Snježne. Oko 1451. K. su popalili Turci, a pavlini odlaze otprilike 1573. u Svetice. Vrativši se, od 1684. barokiziraju napuštenu crkvu i samostan te ostaju tu do ukinuća reda 1786. U crkvi su bila dva sloja zidnih slika iz XVIII. st. (G. Taller) i iz 1838 (F. Hamerlić) te barokna oprema: bogato figuralno ukrašen glavni oltar (oko 1750), bočni oltari, propovjedaonica, kip Bl. Dj. Marije, vrata oslikana svecima iz 1760, ormar iz 1753, misal sa srebrnim okovima iz 1761, srebrni votivi, kalež iz 1762, monstranca, relikvijari i niz baroknih slika. Crkva i samostan teško su oštećeni u agresiji na Hrvatsku 1991–92.

LIT.: I. Maroević, Istraživanja slojevitosti arhitekture u crkvi sv. Marije Snježne u Kamenskom, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, Zagreb 1976–77, 2–3. — Kamensko — crkva i samostan pavlina, Zagreb 1979. — Z. Horvat i M. Kruhek, Stari gradovi i utvrđenja u obrani Karlovca u XVI. i XVII. stoljeću, u zborniku: Karlovac, Karlovac 1979. — Đ. Cvitanović, Sakralna arhitektura baroknog razdoblja, I, Zagreb 1985. — Cultural Heritage of Croatia in the war 1991/92, Zagreb 1993. A. Ht.

KAMEŠNICA, selo nedaleko od Križevaca. Jednobrodna gotička kapela Sv. Andrije (posvećena 1377), osebnih proporcija (kvadratno svetište) ima dva portala i malu rozetu na pročelju. U unutrašnjosti crkve ističe se kameno svetojhranište (kustodija) u zidu svetišta te kamena propovjedaonica. Kameno zabatno pročelje nastavlja se u malome zvoniku, kojemu su tri strane drvene.

LIT.: UTH — Križevci.

KAMPOR, naselje na otoku Rabu. Unutar franjevačkoga samostana nalazi se romanička jednobrodna crkva Sv. Eufemije; spominje se 1237. Crkva Sv. Bernardina (gotička, u XVII. st. barokizirana) uz samostan, sagrađen 1458, ima jedan brod s kasetiranim stropom urešenim slikama te kor četverokutna tlocrta, presvođen križnim svodom, što ga nose dva dijagonalno ukrižena rebra, konzolno uprta o zid. Kao protomagister pri gradnji crkve i samostana spominje se Juraj Dimitrov Zadranić. U oltarnu ogradu ugrađeni su pluteji sa zrelom pletenicom dekoracijom iz IX–X. st. U pokrajnjim kapelama je poliptih braće Vivarini iz 1458. i kasnogotičko drveno raspelo. U sredini samostanskoga sklopa je klaustar, u kojemu je uređen lapidarij s rim. natpisima, fragmentima ranosrednjovj. plastike (kapiteli, reljef sa *crux gemmata* iz VII. st.) te sa sarkofagom utemeljiteljice samostana, Mande Budrišić, na kojemu su figuralni reljefi s kraja XV. st. Samostanski arhiv i knjižnica čuvaju inkunabule i iluminirane kodekse iz XIV. i XV. st. (→ Kamporski psaltir).

LIT.: H. Folnesics, Die illuminierten Handschriften in Dalmatien, Leipzig 1917, str. 206–263. — V. Brusić, Otok Rab, Zagreb 1929. — D. Westphal, Malo poznata slikarska djela XIV do XVIII stoljeća u Dalmaciji, Rad JA, 1937, 258, str. 19. — Lj. Karaman, O spomenicima VII i VIII st. u Dalmaciji i o pokrštenju Hrvata, VJHAD, 1941–42, str. 101–103. — C. Frisković i K. Prijatelj, Albanski umjetnik Andrija Aleši u Splitu i u Rabu, Split 1948, str. 9–11. B. F.

KAMPORSKI PSALTIR (Psalterium minus), iluminirani rukopis s kraja XIV. st. u franjevačkome samostanu u Kamporu na Rabu. Urešen s 20 inicijala izvedenih u živim bojama i lisnatim motivima. U osam inicijala minijature imaju figuralne urese (u inicijalu S glava muškarca s uzdignutim rukama viri iz zelene vode). Rukopis je izradila vjerojatno neka lokalna prepisivačka radionica prema venec. uzoru.

LIT.: H. Folnesics, Die illuminierten Handschriften in Dalmatien, Leipzig 1917. — A. Badurina, Minijature u Hrvatskoj, u knjizi: Minijatura, Umjetnost na tlu Jugoslavije, Beograd–Zagreb–Mostar, 1983. L. D.

KANATNA KONSTRUKCIJA (bondruk), konstruktivni sustav u arhitekturi kod kojega drveni kostur preuzima sva opterećenja zgrade, djelujući kao okvirna konstrukcija. Nosivost konstrukcije zasniva se na određenoj razdiobi vertikalnih nosača (*stupova*), mjestimice spojenih horizontalnim prečkama, te donjih (*prag*) i gornjih (*vjenčanica*) horizontalnih greda. Dijagonalna ukrućenja smještena najčešće u kutovima (*kosnici*) osiguravaju stabilnost cijeloga sustava. Drvena građa međusobno je spojena tesarskim vezovima (preklop, utor, čep, produženi preklop itd.). Vanjske i unutrašnje stijene kostura ispunjavaju se zemljanim nabojem, pletrom ispod ilovače, opekam, rjeđe kamenom lomljencom i brvnima, ili

se oblažu daščanom oplatom (šindra, letvice i dr.). Stabilnost kanatne konstrukcije omogućuje konzolno isticanje katova, erкера i krovišta (povećanje površine kata, zaštita zgrade od padalina). Sličan sustav nosive konstrukcije primjenjuje se u suvremenoj arhitekturi gdje je građevni materijal čelik ili armirani beton. — Kanatne konstrukcije nastale su u prapovijesti (sojenice) iz prvotne jednodimenzionalne nastambe od četiri ugaona drvena kolca s ispunom od pruca i ilovače. K. k. se razvija i usavršuje; omogućeno je povećanje građevine u dužinu i visinu. U srednjovj. gradovima podižu se visoke kuće na kanate, dok u renesansi i baroku funkcija nosača zgrade prelazi s drvena kostura na zidove (dalje povećanje zgrada, opasnost od požara i dr.), a vanjski izgled kuće imitira kanate. Zbog jeftinoće rade se na kanate i manje seoske kuće, ambari te manji gradski objekti.

Vanjski izgled građevina s kanatnom konstrukcijom različit je u pojedinim krajevima jer zavisi od dostupnoga materijala, tehničkoga znanja, načina ukrašavanja (drvorezbarstvo i oslikavanje greda, drvena oplata, opeka, žbuka) te od građevne tradicije. Kuće s kanatnom konstrukcijom očuvane su u Slavoniji (crkva u Malim Zdencima), Gorskom kotaru i Međimurju.

R.

KANDLER, Pietro, arheolog i povjesničar (Trst, 25. V. 1804 — 17. I. 1872). Autor brojnih rasprava iz prošlosti Istre i Trsta. U njima, kao i u nizu članaka u časopisima »L'Istria« i »Atti istriani«, koje je uređivao, donosi niz podataka o umjetnosti antike i sr. vijeka. Njegova zbirka dokumenata *Codice diplomatico istriano* (Trieste, 1847—57) temelj je suvremene regionalne historiografije. Bio je dugogodišnji povjerenik zaštite spomenika za tadašnje Austrijsko primorje.

BIBL.: *Memorie di un viaggio pittorico nel Litorale Austriaco*, Trieste 1842; *Cenni al forestiero che visita Parenzo*, Trieste 1845; *Cenni al forestiero che visita Cittanova*, L'osservatore triestino, 1845, 112, 127, 128; *Indicazioni per riconoscere le cose storiche del Litorale*, Trieste 1855; *Iscrizioni dei tempi romani rinvenute nell'Istria*, Trieste 1855; *Notizie storiche di Montona*, Trieste 1875; *Notizie storiche di Pola*, Poreč 1876; *Pirano — monografia storica*, Poreč 1879; *Introduzione al codice delle epigrafi romane scoperte nell'Istria*, Atti e memorie SIASP, 1886.

Iv. Mat.

KANFANAR, naselje u sr. Istri. Gradić se razvio naseljavanjem stanovništva iz obližnjega Dvigrada, koji je u XVII. st. bio opustošen kugom. Prilikom selidbe iz dvigradskoga kaptola i župe poč. XVIII. st. iz dvigradske bazi-like preneseni su u kanfanarsku crkvu ranogotička kamena propovjedaonica iz XIII. st., oslikana vrata iz XVI. st., dva drvena kipa iz XV. i XVI. st., iluminirane crkv. knjige (»Liber anniversariorum«) iz XV. st., te srebrni liturgijski pribor XVII. i XVIII. st. — U blizini naselja, uz cestu prema selu Barat, nalazi se predromanička crkva Sv. Agate iz XI/XII. st. u čijoj su apsidi freske s likovima apostola. Između Kanfanara i Dvigrada nalaze se ruševine benediktinskoga samostana s romaničko-gotičkom crkvom Sv. Petronile.

LIT.: A. Mohorovičić, Problem tipološke klasifikacije objekata srednjovjekovne arhitekture na području Istre i Kvarnera, Ljetopis JAZU, 1957, 62, str. 495. — V. Ekl, Ranogotička propovjedaonica u Kanfanaru, Bulletin JAZU, 1961, 3. — B. Fučić, Sv. Agata kod Kanfanara, ibid., 1967, 1—3. — V. Ekl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982.

Ma. Š.

KANIŠKA IVA, naselje kraj Garešnice. Jednoblodna barokna župna crkva Sv. Jurja iz 1745. ima zvonik s puškarnicama. U crkvi slike Sv. Valentina i Sv. Jurja, obje signirao A. Kraus 1864.

KANIŽAJ, Pajo, pjesnik i kolekcionar (Đelekovec, 22. VII. 1939). Diplomirao na zagrebačkome Filozofskome fakultetu 1964. Piše poglavito za djecu. Vlasnik je vrijedne zbirke hrvatskoga slikarstva XIX. i XX. st. (V. Bukovac, S. Raškaj, J. Račić, M. Kraljević, V. Becić, E. Vidović, M. Steiner, Lj. Babić, J. Miše, L. Junek, A. Motika, M. Stančić, E. Murtić i dr.).

LIT.: M. Špoljar, Izbor iz hrvatskog slikarstva 19. i 20. st. iz Zbirke Paje Kanižaja (katalog), Koprivnica 1988. — T. Maroević, Hrvatsko slikarstvo 1817—1992. Zbirka Kanižaj (katalog), Pula 1992.

V. Fo.

KANTOCI, Ksenija, kiparica (Trebinje, 9. VII. 1909). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu (1937), cizeljerstvo izučavala kod I. Kerdića. Usavršavala se u Francuskoj, Italiji i Njemačkoj. Izlaže od 1939. Radi skulpture u drvu, bronci i terakoti. Već u ranome razdoblju teži plastičnosti volumena i zatvorenosti siluete; u portretima sklona psihološkoj analizi (Nevanka Đorđević, 1953). U kasnijim njezinim djelima oblik je još sažetiji i jednostavniji, posebno u »drvenim tanagrama« Dalmatinske zagore. Njezina izložba u Zagrebu 1955. osobito je važna za nove tijekove naše

K. KANTOCI, Otočanke

poslijeratne skulpture. Prvi put, naime, poslije doktrine socijalističkoga realizma izložena su djela sažeta i pročišćena u svojem volumenu. Sintetičkim likovnim jezikom autorica gradi arhetipske forme; snažno osjećanje plastičnosti izbija iz monolitnih skulptorskih blokova, u kojima se napetost i dramatika nalaze u samoj jezgri kipa. Oko 1970. nastaju skulpture zbijenih volumena i snažne tektonike masa (*Velika i mala figura*, 1969—71; *Grupa*, 1969—71). Poslije toga dolazi do djelomičnog rastvaranja kompaktne jezgre, a zajednička masa razvedena je u odijeljene volumene figura (*Igra*, 1975). Novi pokret i ritam oblika naglašen je u maloj plastici, u skicama u bronci i terakoti (*Velika i mala figura*, 1972; *Dvije figure*, 1973; *Njih troje*, 1976). — Autorica je spomen-obilježja u Gmirju (1956); sudjelovala na međunarodnom kiparskom simpoziju »Forma viva« u Kstanjevici na Krki. Samostalno izlagala u Zagrebu (1955, 1959, 1962, 1972. i 1976. s F. Šimunovićem) i Rijeci (1962). Retrospektivna izložba priređena joj je u zagrebačkoj Modernoj galeriji 1984/85.

LIT.: J. Depolo, Izložba Ksenije Kantoci, Vjesnik, 16. XII. 1955. — K. Angeli Radovani, Skulptura Ksenije Kantoci, Bulletin JAZU, 1955, 9—10. — D. Dragojević, Ksenija Kantoci (katalog), Zagreb 1962. — I. Zidić, Ksenija Kantoci, u knjizi: Eseji, Zagreb 1963. — K. Angeli Radovani, Ksenija Kantoci (katalog), Beograd 1966. — Lj. Miška, Ksenija Kantoci—Frano Šimunović (katalog), Zagreb 1976. — Z. Rus, Apstraktne tendencije u Hrvatskoj 1951—1961 (katalog), Zagreb 1981. — J. Uskoković, Ksenija Kantoci (katalog), Zagreb 1984. — Ista, Ksenija Kantoci, Zagreb 1990.

J. Dep.

KAPITOLIJ, kultno središte rim. grada (kolonije, municipija, ali i manjih romaniziranih naselja) i mjesto na kojemu se slavi službeni rim. kult; naziv nastao prema Kapitolijskom brežuljku u Rimu, gdje su postojali hramovi Jupitra, Junone i Minerve. K. je u pravilu smješten uz užu stranu pločnika foruma, podignut barem za jednu stepenicu.